

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI**

**15-16-MAY
2026-YIL**

**Google
Scholar**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR**

*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2026-yil 15-16-may)*

JIZZAX-2026

BOSHLANG'ICH VA YUQORI SINIF O'QUVCHILARIDA IJODIY QOBILIYATLARNING RIVOJLANISHINING FARQLARI

Rahmatullayeva Mushtariy Parda qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich va yuqori sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatlarning rivojlanish xususiyatlari, ularning yoshga oid psixologik farqlari hamda ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodlarning o'rni tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarida tasavvur va hissiy faoliyat ustun bo'lsa, yuqori sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv va ilmiy izlanishga moyillik kuchliroq rivojlanadi.

Kalit so'zlar: ijodiy qobiliyat, kreativlik, tafakkur, pedagogika, psixologiya, boshlang'ich sinf, yuqori sinf, ta'lim metodlari.

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat bilim olishi, balki ularning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondasha olishi va muammolarni samarali hal etish qobiliyatlarini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy jamiyat rivojlanishi insondan yangilik yaratish, innovatsion fikrlash va turli vaziyatlarga moslashuvchan yondashuvni talab qilmoqda [1]. Shu sababli ta'lim jarayonida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish pedagogika va psixologiyaning dolzarb masalalaridan biri sifatida qaraladi [2].

Ijodiy qobiliyat insonning yangicha fikr yuritishi, muammolarga noodatiy yondashuvi va original g'oyalarni ilgari surishida namoyon bo'ladi [4]. O'quvchilarda kreativ fikrlashning rivojlanishi ularning yosh xususiyatlari, qiziqishlari, muhit va ta'lim metodlariga bog'liq holda shakllanadi. Ayniqsa, boshlang'ich va yuqori sinf o'quvchilari o'rtasida psixologik hamda intellektual rivojlanish darajasida sezilarli farqlar mavjud bo'lib, bu ularning ijodiy faoliyatiga ham ta'sir ko'rsatadi [3].

Boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'proq tasavvur va emotsional faoliyat orqali ijod qilsa, yuqori sinf o'quvchilari mantiqiy fikrlash va tahliliy yondashuv asosida ijodiy mahsulot yaratishga intiladilar [5]. Shu sababli har bir yosh bosqichida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish uchun mos metod va texnologiyalarni qo'llash zarur hisoblanadi [6].

Boshlang'ich maktab davri bolaning shaxs sifatida shakllanishidagi eng muhim bosqichlardan biridir. Bu davrda bolaning dunyoqarashi kengayadi, tafakkuri rivojlanadi va yangi bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishi ortadi [2]. Psixologlarning fikricha, 6–10 yosh oralig'i ijodiy qobiliyatlarning faol rivojlanish davri hisoblanadi [3].

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy faoliyat asosan quyidagi shakllarda namoyon bo'ladi: rasm chizish, hikoya va ertak to'qish, rolli o'yinlar, konstruktorlik ishlari, musiqa va qo'shiq yaratish, sahna ko'rinishlari tayyorlash. Bu yoshdagi bolalarning tasavvuri juda kuchli bo'ladi. Ular oddiy narsalardan ham yangicha obraz yaratishga moyil bo'ladilar [4]. Masalan, oddiy qog'ozdan turli buyumlar yasash yoki ertak qahramonlarini o'ylab topish bolalarning kreativ tafakkurini rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinfda o'qituvchining roli nihoyatda muhimdir. O'qituvchi bolalarning erkin fikrlashiga imkon yaratishi, ularning har qanday g'oyasini qo'llab-quvvatlashi kerak [1]. Chunki bu yoshdagi bolalar tanqidni og'ir qabul qiladilar. Agar o'qituvchi yoki ota-ona bolaning fikrini mensimasa, unda o'ziga ishonchsizlik paydo bo'lishi mumkin.

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi: Didaktik o'yinlar: O'yin bolalarning asosiy faoliyat turi hisoblanadi. O'yin orqali bola atrof-muhitni o'rganadi, tasavvurini boyitadi va yangi g'oyalarni yaratadi [2]. Muammoli vaziyat yaratish: O'qituvchi o'quvchilarga noodatiy savollar berishi yoki muammoli vaziyatlar yaratishi orqali ularni mustaqil fikrlashga undaydi [1]. "Aqliy hujum" metodi: Bu metod orqali o'quvchilar erkin ravishda o'z fikrlarini bildiradilar va turli g'oyalarni ilgari suradilar [6]. Tasvir asosida hikoya tuzish: Rasm yoki predmet asosida hikoya tuzish bolalarning tasavvurini va nutqini rivojlantiradi [4].

Boshlang'ich sinfda ijodiy muhit yaratish bolaning keyingi rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Chunki aynan shu davrda bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi va kreativ salohiyati shakllanadi [3].

Yuqori sinf o'quvchilari o'smirlik va o'spirinlik davrini boshdan kechiradilar. Bu davr shaxsning mustaqil fikrlashi, dunyoqarashi va kasbiy qiziqishlari shakllanadigan muhim bosqich hisoblanadi [3]. Shu sababli yuqori sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatlar murakkabroq va ongli shaklda namoyon bo'ladi.

Bu yoshdagi o'quvchilar quyidagi faoliyatlarda kreativ yondashuvni namoyon qiladilar: ilmiy loyihalar yaratish, tadqiqot ishlari olib borish, esse va maqolalar yozish, innovatsion texnologiyalar bilan ishlash, ijtimoiy loyihalarda qatnashish, dasturlash va texnik modellash. Yuqori sinf o'quvchilarida mantiqiy va analitik tafakkur yaxshi rivojlangan bo'ladi [5]. Ular muammoni turli nuqtai nazardan tahlil qilishga va mustaqil xulosa chiqarishga intiladilar. Shu sababli bu yoshdagi o'quvchilarga oddiy topshiriqlardan ko'ra izlanishga asoslangan vazifalar ko'proq ta'sir qiladi.

Masalan, loyiha metodi yuqori sinflarda juda samarali hisoblanadi [1]. O'quvchilar biror mavzu bo'yicha mustaqil izlanadi, ma'lumot to'playdi, tahlil qiladi va o'z xulosalarini taqdim etadi. Bu esa ularning ijodiy hamda tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi [6].

Yuqori sinf o'quvchilarida kasbiy yo'nalish ham shakllana boshlaydi. Ayrim o'quvchilar texnik sohalarga qiziqsa, boshqalari san'at yoki adabiyotga moyillik bildiradi. Shu sababli o'qituvchi har bir o'quvchining qiziqishini inobatga olishi va individual yondashuvni qo'llashi zarur [2]. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda quyidagi metodlar muhim ahamiyatga ega: debat va munozaralar, loyiha metodi, STEAM texnologiyalari, tadqiqotga asoslangan ta'lim, axborot texnologiyalaridan foydalanish. Bu metodlar o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmasini shakllantirib, ularning ijodiy salohiyatini yanada rivojlantiradi [6].

Boshlang'ich va yuqori sinf o'quvchilari o'rtasidagi asosiy farq ularning tafakkur darajasi va faoliyat xarakterida namoyon bo'ladi [3]. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'proq hissiyot va tasavvur asosida ijod qiladilar. Yuqori sinf o'quvchilari esa tahliliy va mantiqiy yondashuv asosida kreativ faoliyat olib boradilar [5].

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativligi spontan va tabiiy xarakterga ega bo'lsa, yuqori sinf o'quvchilarida u maqsadli va ongli shaklda namoyon bo'ladi [4].

Shuningdek, yuqori sinf o'quvchilari mustaqil qaror qabul qilishga va o'z fikrini himoya qilishga moyil bo'ladilar [2].

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich va yuqori sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatlarning rivojlanishi o'ziga xos psixologik va pedagogik xususiyatlarga ega [2]. Boshlang'ich sinfda kreativlik asosan tasavvur, hissiyot va o'yin faoliyati orqali rivojlansa, yuqori sinflarda mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv va ilmiy izlanish asosida shakllanadi [5]. Ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, erkin ijodiy muhit yaratish va o'quvchilarning individual qiziqishlarini hisobga olish ularning kreativ salohiyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi [6]. O'qituvchi har bir yosh bosqichiga mos metodlardan foydalanishi orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlashini samarali rivojlantirishi mumkin [1].

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tolipov O'., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: Fan, 2017.
2. G'oziev E. *Umumiy psixologiya*. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
3. Davletshin M. *Yosh davrlari psixologiyasi*. – Toshkent, 2018.
4. Vygotsky L.S. *Imagination and Creativity in Childhood*. – Moscow, 1997.
5. Torrance E.P. *Creativity in Education*. – New York, 2006.
6. Karimova V. *Pedagogik mahorat asoslari*. – Toshkent, 2020.

IJODIY QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHGA MOTIVATSIYANING TA'SIRI

Rahmatullayeva Mushtariy Parda qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda motivatsiyaning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Motivatsiyaning ichki va tashqi turlari, ularning inson ijodkorligiga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, ijodiy qobiliyatlarning shakllanishida ta'lim, oila va rag'batlantirishning roli haqida fikr yuritilgan. Maqolada motivatsiyaning insonning mustaqil fikrlashi, tasavvuri va yangilik yaratish qobiliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati ochib berilgan."

Kalit so'zlar: motivatsiya, ichki motivatsiya, tashqi motivatsiya, ijodiy qobiliyat, kreativ fikrlash, rag'batlantirish, mustaqil fikrlash, tasavvur.

Hozirgi zamon jamiyatida ijodkorlik va kreativ fikrlash insonning eng muhim sifatlaridan biri hisoblanadi. Fan, texnologiya, ta'lim va san'at sohalarining rivojlanishi insonlardan nafaqat bilim, balki yangicha fikrlash va muammolarga noodatiy yondashuvni ham talab qilmoqda[1]. Shu sababli ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda esa motivatsiya muhim omil sifatida namoyon bo'ladi[2]. Motivatsiya insonni maqsad sari